

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Snežana Nedeljković

Estetska kirurgija in neoliberalni imperativ izboljšanja samega sebe

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Snežana Nedeljković

Mentor: doc. dr. Marjeta Mencin-Čeplak

Estetska kirurgija in neoliberalni imperativ izboljšanja samega sebe

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

ZAHVALA

Mentorici dr. Marjeti Mencin-Čeplak za pomoč in vodila pri pisanju diplomskega dela.

Družini, ki me je skozi celoten študij podpirala in mi stala ob strani.

Sogovornicam, ki so delile svoje izkušnje.

Estetska kirurgija in neoliberalni imperativ izboljšanja samega sebe

Delo na sebi ter vlaganje truda in sredstev v lasten videz je danes projekt, katerega se poslužuje vedno več ljudi. Z izboljšanjem lastne podobe gradimo na lastni identiteti in izboljšanju samega sebe, kar naj bi pripomoglo k temu, da dosežemo zastavljene življenjske cilje. Problem pa se pojavi, ko smo obkroženi z nešteto možnostmi za 'popravila' in preoblikovanje teles in lastne podobe, od diet in vadb do estetske kirurgije, ki je postala legitimen način in strategija oblikovanja telesne podobe. Družba je normalizirala lepote ideale, katerim navaden smrtnik ne more slediti, ne da bi pri tem škodil sebi in telesu, to pa počne s privolitvijo – gre za vrsto 'prostovoljnega suženjstva', kot bi rekel Beauvois (2000). Videz posameznika oz. posameznice je neprestano izpostavljen družbenemu okolju, ki narekuje smernice in pravila, kaj je družbeno sprejemljivo in zaželeno, ter nas nezavedno sili k potrošnji virov, ki so ustvarjeni, da bi preoblikovali svojo podobo. Pritisk drugih po popolnosti nas sili, da iz sebe ustvarjamo najboljše različice.

Ključne besede: samopodoba, identiteta, telo, estetska kirurgija, lepotni ideal.

Aesthetic surgery and neoliberal imperative of improving oneself

Working on your own body, putting effort and means into your own appearance is nowadays a project used by more and more people. By improving our own image we build up our own identity in order to reach the goals set. However, the problem appears when we are surrounded by a large number of possibilities to 'repair' and reshape our body and our own image. There are various diets, trainings, aesthetic surgery, which has become a legitimate way and a strategy to shape your physical image. The society has normalised beauty ideals a mortal cannot follow without damaging himself and his body. But the mortal does it with his own consent. It is the so-called 'voluntary slavery', as Beauvois (2000) would say. Appearance of an individual is constantly exposed to social environment which dictates guidelines and rules – what is acceptable and desired – and subconsciously forces us to consume sources created to reshape our image. Pressure from others to be perfect forces us to make the best results out of ourselves.

Key words: self- image, identity, body, aesthetic surgery, beauty ideal

KAZALO

1	UVOD	6
2	TELO, OBLAST IN IDENTITETA.....	7
	2.1 Izpostavljenost pogledu in identiteta.....	8
	2.2 Imperativ izboljšanja samega sebe	10
3	LEPOTNI IDEALI IN DISCIPLINIRANJE TELESA	11
	3.1 Lepotni ideali in skrb za videz kot kriterij ženskosti.....	11
	3.2 Discipliniranje ženskega telesa.....	13
	3.3 Lepotni ideali, trg in potrošnja	14
4	ESTETSKA KIRURGIJA	15
	4.1 Zgodovina estetske kirurgije	15
	4.2 Razširjenost estetske kirurgije.....	16
5	EMPIRIČNA RAZISKAVA.....	17
	5.1 Metode raziskovanja.....	18
	5.2 Analiza intervjujev	18
6	SKLEP.....	22
7	LITERATURA.....	24
	PRILOGE.....	26
	PRILOGA A.....	26
	PRILOGA B.....	28
	PRILOGA C.....	31
	PRILOGA Č.....	33

1 UVOD

Vlaganje truda v lastno podobo in nenehno delo na sebi, s katerim gradimo lastno identiteto, je v današnji družbi postal fenomen, za katerega je telo eden od ključnih objektov skrbi zase in izboljševanja samega sebe. Videz je dandanes deležen vedno večje pozornosti, saj smo obkroženi z najrazličnejšimi mediji, ki oglašujejo vitkost in dajejo pomembno vrednost mladostnemu in urejenemu videzu, ki naj bi pripomogel k uspehu in boljšemu počutju. Živimo v potrošni družbi, kjer je poudarek na fizični podobi posameznika in investiranju v videz, na nenehnem vzdrževanju želje, da bi dosegli idealno podobo. Uveljavljajo se lepotni kanoni, ki jim sledimo: ne glede na to, ali je to za nas lepo, zdravo in primerno, poskušamo ustreči veljavnim normam in standardom. Lepotna industrija se je razvila v posel, ki prinaša ogromne količine kapitala, ljudje pa jo z uporabo njenih izdelkov in dejavnosti podpirajo in nagovarjajo k temu, da prestopa meje, ki včasih dosežejo tudi absurdno raven. Kaj je lepo in kaj grdo, je težko definirati; vsak poskuša iz sebe narediti kar najbolj atraktivno in privlačno osebo, saj je prvi vtis pogosto ključni dejavnik, ki vpliva na presojo soljudi. S privlačnim videzom ljudje izpopolnjujejo samopodobo, ki pripomore k utelešanju večje vrednosti posamezne osebe. Ljudje hlepijo po popolnem videzu, zato se tudi podvržejo estetski kirurgiji, da bi popravili pomanjkljivosti, ki jih po naravni poti ni mogoče odpraviti. Estetska kirurgija je strategija, ki pripomore k oblikovanju telesnega videza, s čimer naj bi pomagala premagovati psihične in druge težave, ki jih povezujemo z 'nepravilnostmi' na telesu ali obrazu. Porast posegov iz leta v leto narašča, kar kaže, da je to, kar je bilo nekoč tabu tema, danes nekaj povsem vsakdanjega. Storitve so tudi cenovno dostopnejše, kot so bile nekoč, tako da se utrjuje prepričanje, da bi si vsak, ki ni zadovoljen s svojim videzom, lahko privoščil popravilo pomanjkljivosti. Z razcvetom estetske kirurgije se spreminjajo tudi lepotni standardi. Ženske se za estetsko kirurgijo odločajo pogostejše kot moški, vendar se za popravila oz. izboljšanja določenih delov telesa odloča tudi vedno več moških. Estetsko kirurgijo lahko obravnavamo v kontekstu neoliberalnih strategij vladanja, ki s konstrukcijo nedosegljivih idealov ustvarjajo nezadovoljstvo in iluzije, da je morebitno nezadovoljstvo in pomanjkljivosti mogoče odpraviti z določenimi praksami skrbi za lastni videz. Kirurgija posamezniku pomaga relativno hitro izboljšati videz in s tem vsaj kratkoročno tudi človekovo zadovoljstvo z njim, vprašanje pa je, kako dolgotrajno je zadovoljstvo, kar je eno od mojih raziskovalnih vprašanj.

V prvem delu diplomske naloge se bom osredotočila na neoliberalni imperativ izboljšanja samega sebe, zgodovino estetske kirurgije ter njeno razširjenost. Samopodoba, katere pomembne vidik je telesna samopodoba, je ključnega pomena za sprejemanje samega sebe. Vprašanje, ki sem si ga zastavila na začetku pisanja diplomske naloge, me je vodilo skozi celotno delo in mi odpiralo nova spoznanja o tem, do katere mere je človek pripravljen iti in kakšni iluziji sledi, da bi dosegel popolnost in z njo uspeh in srečo.

Moja hipoteza je, da se ženske za posege estetske kirurgije odločajo na osnovi reakcij socialnega okolja na njihov videz, ženske torej odločitev za lepotno operacijo interpretirajo kot posledico stigmatizacije. Predpostavljam, da poseg estetske kirurgije vpliva na samopercepcijo oz. na družbeno samoumeščanje žensk, ki se podvržejo takim operacijam. V drugem delu diplomske naloge analiziram polstrukturirane intervjuje s sogovornicami, ki so imele enega ali več estetskih posegov. V intervjujih so pojasnjevale svoj odnos do lastne zunanosti, razloge in povode za odločitev za estetsko kirurgijo, svoj odnos do sprememb na njihovem telesu, izkušnje s posegom in zadovoljstvo z rezultatom; odnos do estetske kirurgije nasploh in pripravljenost, da se podvržejo nadaljnjim posegom.

2 TELO, OBLAST IN IDENTITETA

Eden ključnih idealov liberalizma je, kot pravi Beauvois (2000), internalnost; internalnost je norma in kriterij, po katerih se razlikuje med vrednimi in manj vrednimi: med tistimi, ki ključni pomen v poteku dogodkov pripisujejo sami sebi in tistimi, ki sebe oz. to, kar se jim dogaja, pojasnjujejo z okoliščinami. Prav norma internalnosti je po Beauvoisu ključ do t. i. prostovoljnega podrejanja, saj vodi v racionalizacijo, s katero svojo podreditev pojasnjujemo kot posledico lastne svobodne izbire.

Kot ugotavlja Beauvois, se posamezniki in posameznice podrejajo avtoritetam, kljub temu da se ne strinjajo z njihovimi stališči in kljub temu da jim je podeljena svoboda izbire. Oziroma, kot pravi Beauvois, podreditev je prav zaradi podeljene svobode lažja: s podelitvijo svobode dobi subjekt občutek odločanja po lastni izbiri, vendar mu avtoriteta to prikrito omejuje s svojim nastopom, ki pričakuje, da bo subjekt ravnal tako, kot želi oblast (Beauvois 2000, 107–114). Kot prostovoljno podreditev je mogoče obravnavati tudi podreditev lepotnim

idealom oz. odločitev za to, da se podvržemo tudi najbolj intenzivnim praksam preoblikovanja telesa. Foucault npr. uveljavi izraz biomoč (biopower), ki deluje v okviru naših lastnih teles in se regulira s pomočjo samodisciplinarnih praks, ki jih vsak subjekt sprejme in se jim podredi. Prostovoljno podreitev posamezniki nadzorujejo s pristankom na kulturne norme, kar se kaže skozi samodisciplinarne prakse. Koncept biomoči se osredotoča na telo kot objekt podrejanja in na to, kako so posamezniki vpleteni v pritiske, povezane z običajnimi telesnimi praksami in rutinami (Pylypa 1998).

2.1 Izpostavljenost pogledu in identiteta

Predstava, ki jo imajo drugi o nas, ne kaže na inferiornost nas samih v odnosu do tistega, ki se mu predstavljamo kot subjekt. Bartky kot primer navede igralca, čigar slava in pojavljanje je odvisno od njegove ciljne publike, vendar v nobenem primeru ne vpliva na manjvrednost, ki bi jo lahko čutil v primerjavi s publiko. V primerjavi z analogijo predstave in igralcem je pomen ženskosti nekoliko drugačen. Kriteriji, ki določajo in sodijo o moči ženske v družbi, se zdijo neizbežni, kar kaže na neuravnoteženo družbeno moč spolov in je v nasprotju z analogijo predstave, v kateri ima igralec odnos z občinstvom. Že sama drža telesa pove dosti o tem, v kakšnem položaju so moški in v kakšnem ženske. Prvi imajo sproščeno držo, kar kaže tudi na njihov družbeni status, medtem ko mora ženska stopala, noge in kolena držati tesno skupaj, da ne bi izzivala spolnih predsodkov v družbi, v kateri veljajo dvojni standardi, kar analizira tudi Bourdieu (2010). Stoletja se je identifikacija ženske v povezavi s spolnostjo in telesa v družbi označevala kot nezaupljiv in negativen sinonim za določanje družbenega statusa. Kasneje sta bila telo in gestikulacija telesa tisto, s čimer je ženska začela pridobivati vrednost in kar ji je pomagalo pri dvigu po družbeni lestvici. Ženske z najbolj zaželenimi in privlačnimi telesi Marilyn Monroe, Elizabeth Taylor in Farrah Fawcett niso želele biti zgolj seks simboli, saj jih je njihov položaj rutinsko postavil v pozicijo, v kateri so prejemale pozornost na način, ki jih je poniževal s tem, ko se jih je obravnavalo zgolj kot objekt moškega. Podoba žensk v primerjavi z moškimi je bolj očitna in vidna okolici, je bolj izpostavljena pogledu kot moški. Ženska govorica telesa je v patriarhalnih razmerjih razumljena kot govorica podrejenosti. Moški imajo na trgu delovne sile več stika z ljudmi in partnerji kot ženske in so lahko tudi bolj izpostavljeni, ne da bi bili pri tem označeni za nevredne spoštovanja oz. bi bili zaradi tega manj spoštovani, kar pripomore k temu, da dvigujejo samopodobo in se počutijo močne. Dejstvo pa je, da podoba in predstavljanje ženske v družbi naredi velik vtis, govorica telesa je dovolj zgovorna, bolj kot njene misli, glede na njen podrejen položaj v hierarhiji spolov (Bartky 1998, 34–36).

Telo je najbolj prepoznavna in najočitnejša opora vsake identitete. Identiteta je odgovor na vprašanje *kdo sem*, kako posameznik dojema sam sebe in kako ga drugi dojemajo. Povezana je z identifikacijo z omejenim naborom vlog, ki so nam dodeljene s strani dominantne kulture, katerih standardov posameznik ne more vedno dosegati. Identiteta je hkrati povezana z diferenciacijo od drugih. Je konfliktna zaradi protislovnih družbenih zahtev, pa tudi zaradi neskladnosti lastnega občutenja sebe in podobe, ki jo želimo reprezentirati drugim (Ule Nastran 2000, 94–99).

Identiteta se vzpostavi šele skozi pogled na drugega in ta pogled drugega je pogled na telo, kot poudarja Bahovec (2007). Izhajajoč iz lacanovske psihoanalize otrok, začne sebe dojemati kot identiteto takrat, ko vidi svoj odsev v ogledalih, v drugih, ko začne doživljati pogled drugega. Dečki zaradi svojega spolnega organa posebejajo moč in avtonomijo, medtem ko se deklice ne morejo poenotiti z nobenim delom telesa, lahko se le odtujijo v celoti od svojega telesa. Deklica je sinonim za telo in edina odtujitev od telesa je, da se odtuji v celoti, s čimer poudarja odvisnosti od drugih, ko je prepuščena v milost in nemilost drugim. Tako moški kot ženske so odtujeni, vendar je ta odtujenost pri ženskah težja. So bolj omejene in ujete v telesnost, na podlagi česar družba upravlja z njihovimi življenji in usodo. Moški so bolj avtonomni in svobodni (Bahovec 2007, 138–144).

Napetost med realnim in idealnim telesom je lahko ključna pri oblikovanju lastne identitete oz. za doživljanje same(ga) sebe. Neprestano primerjanje z drugimi, z normami in ideali lahko vodi v stalno nezadovoljstvo z lastnim telesom. Samozavest je odvisna od tega, kako smo videti; estetske norme nagovarjajo posameznico (tudi posameznika) k temu, da podlega lepotni industriji, kar sovpada z medijskim in medicinskim diskurzom (Kuhar 2003, 860).

Človek se poskuša uskladiti z *normalnostjo* tako, da prikrije telesne hibe, naj bodo to dejanske ali domnevne pomanjkljivosti, poleg skrivanja pa izpostavlja telesne lastnosti, ki so družbeno postavljene kot normativi oz. telesna odličnost (Južnič 1993, 43). Povezava med identiteto in telesom je privedla do tega, da se posameznik neprestano izboljšuje in oblikuje najboljšo različico sebe. Podoba telesa je dojeta kot objekt, ki ga lahko preoblikujemo in izboljšujemo do te mere, dokler ne bomo zadovoljni. Shilling (2003) pravi, da obstaja tendenca, kako obravnavamo telo, ki je fokus našega ustvarjanja in je vzhajajoč projekt, ki nas pelje do naše samopodobe. Tradicionalne meje se počasi umikajo, saj ima posameznik oz. posameznica

vedno več moči za izpopolnjevanje lastnega telesa in nadzora nad njim, kot je bilo to nekoč. S tem pa skrb za videz postaja vse večje breme: v zahodnih družbah se ženski nenehno nalaga dolžnost, da skrbi za svoj videz.

2.2 Imperativ izboljšanja samega sebe

Lepotni triki in skrb za videz telesa so kulturni imperativ. Nenehno moramo rasti in se izboljševati ter delati na sebi, tudi na svojem telesu.

V kritiki sodobne družbe Foucault trdi, da vzpon parlamentarnih institucij in nova pojmovanja politične svobode spremlja tudi temnejša plat nasprotnega gibanja, in sicer discipline, usmerjene proti telesu. Bolj kot zavedanja pripadnosti samemu telesu je potrebno v telo vlagati in ga obravnavati kot dobrine, pridobljene s proizvodi svojega dela. Svoje telo je potrebno disciplinirati, poskušati urediti sile ter dejavnosti v njem ter graditi na učinkovitosti svojih gibov. Preko telesa oblast upravlja z željami, najrazličnejšimi tehnikami in učinkovitostjo, ki jo institucije določajo. Iz tega se rojevajo naučena, podvržena in pokorna telesa, nad katerimi se izvaja moč. Imperativ izboljšanja samega sebe zahteva, da si neprekinjeno vedno prisoten v procesih telesne dejavnosti, in ne zgolj k cilju in rezultatom (Bartky 1998). Foucault je poudarjal, da telo ni objekt, skozi katerega se odraža kodeks kulture, temveč je proces družbenega nadzorovanja (Bordo 2003).

Disciplinska oblast zadeva krotkost telesa, s pomočjo katerega manipulirajo subjekte. Priredijo in oblikujejo ga kot telo, ki je ubogljivo, zdresirano in spretno pri opravljanju nalog. Krotko telo je takšno telo, ki ga lahko uporabljajo in naučijo, da je podrejen oblasti (Foucault 2004, 151—153). Ženska naj bi v režimu institucionalizirane heteroseksualnosti morala doseči in narediti iz sebe objekt in plen, ki bo na na voljo moškemu pogledu. Bartky (1998) opozarja, da v zavesti večine žensk prebiva panoptični moški poznavalec. Ženske so neprestano pod budnim očesom 'njega' in se ravnaajo na podlagi njegovih odločitev. Ženska živi svoje telo, kot ga vidijo drugi, torej je podrejena vsenavzočemu pogledu anonimnega patriarhalnega subjekta. Moč zavedanja, da urejena ženska lahko pritegne pozornost moškega bolj kot tista, ki ji je vseeno za svoj videz, je orožje žensk, ki vedo, kako igra poteka pri nasprotnem spolu, zato je večkrat mogoče slišati, *da se ženske oblačijo za druge ženske* (Bartky 1998, 34). Gre za obliko panoptizma, strategijo nadziranja, kjer ima vsak posameznik svoje mesto, kjer se lahko giblje, kjer je vsak njegov gib skrbno nadzorovan in kjer oblast

izvaja postopke, skladne z vladajočo hierarhijo (Foucault 2004). Kot zapornik v panoptiku ima ženska vedno pred seboj senco in zavest o stalnem izpostavljanju pogledu.

3 LEPOTNI IDEALI IN DISCIPLINIRANJE TELESA

Lepota ima moč, s katero osvaja srca, ruši ovire, ustvarja seksualne želje in celo vzbuja v nasprotniku strahospoštovanje. Kljub medkulturnim razlikam obstaja nekaj lepotnih kriterijev, ki se uveljavljajo kot univerzalna privlačnost (npr. čista in negovana koža, čvrste prsi in boki, telo, oblike peščene ure, prodorne oči, gosti lasje ter simetrija med posameznimi deli telesa) (Grogan v Kuhar 2004, 14). Torej čvrsto in napeto telo, ki odraža ustrezno aktivnost, kar priča o živahnem in mladostnem slogu življenja, ki kaže na visoko raven estrogena. Pri moških je idealni tip videza visok, mišičast in krepak moški, ki kaže na visoko raven testosterona. V skoraj vseh družbah upoštevajo zgoraj omenjene elemente, ki so oznaka za privlačno moško in žensko telo, čeprav se od kulture do kulture perspektive razlikujejo in skozi zgodovino spreminjajo poglede na privlačnost telesa (Kuhar 2004, 14).

V sodobnih individualističnih kulturah si mora ženska prizadevati, da ohranja telo v pravilni obliki in velikosti. Telo je objekt, ki žensko predstavlja družbi in potrebno je ogromno discipliniranega dela, da se pokažejo rezultati. Ženska koža mora biti nežna, gladka in brez znakov staranja. Dlačice morajo biti odstranjene s celega ženskega telesa, kar omogočajo najrazličnejše depilacije in drugi postopki odstranjevanja. Obrvi morajo biti oblikovane v lep lok. Nega kože zahteva določeno nego za različne dejavnosti, v katere se vključuje ženska. Ženska je vpeta med veliko izbiro pripomočkov, ki jih mora znati uporabljati. Estetska aktivnost, kot jo imenujejo modni in kozmetični guruji, ponuja ženski priložnost, da 'se izrazi' skozi ličenje in ustvarjanje po svojem telesu in obrazu kot po neporisanem platnu (Bartky 1998, 31–33).

3.1 Lepotni ideali in skrb za videz kot kriterij ženskosti

Kriteriji ženske lepote in lepega telesa so se skozi zgodovino spreminjali. Sprva so bile zaželene obline postave, s čimer je ženska izražala bogastvo in plodnost, skozi čas pa je v ospredje začelo prihajati vitko telo, ki je simbol discipline in nadzorovanja ženske nad lastnim telesom. Imamo pravico svobodnega odločanja, kako se bomo oblačili in kaj bomo počeli s svojim telesom. Vendar pa si kljub zavestni distanci do normativnih podob lepega te norme želimo izpolniti ali se jim vsaj približati. Z videzom posameznik, posameznica naredi prvi vtis

o sebi: z načinom, kako je oblečen/a, kako negovano kožo ima, z gestikulacijo, telesno držo. Interakcija z drugimi je povezana s težnjo, da bi, kot pravi Goffman (v Ule Nastran 2004), na drugega napravili zaželen vtis. Vselej tudi z videzom.

Žensko telo je v primerjavi z moškim podvrženo številčnejšim normam in s tem bolj nadzorovano, kar je ena od pomembnih značilnosti njihovega podrejenega položaja v patriarhalnih kulturah. Priča smo dvojnemu standardu lepote. Za moške je privlačnost pozitivna lastnost, ki pripomore k uspešnosti in inteligentnosti, za ženske pa je privlačnost samoumevna zahteva, pravzaprav obveza. Ženske so bolj kot moški stigmatizirane, če odstopajo od veljavnih lepotnih norm, in doživljajo večji pritisk, če njihov videz ni skladen z lepotnimi ideali. Ženske s prekomerno težo se soočajo z negativno socialno in gospodarsko mobilnostjo, medtem ko stigmatizacija moških s povečano težo ni tako usodna in zaradi tega niso tako negativno označeni kot ženske (Kwan in Trautner 2009, 59). Privlačen videz ženska lahko izkorišča na več načinov, lahko zapelje moškega, lahko doseže višji družbeni status. Družbene razlike se kažejo v videzu oz. se na osnovi videza vzpostavlja družbena hierarhija: na osnovi izgleda in sloga oblačenja se merijo moč, ugled in ekonomsko stanje (Kuhar 2003, 864).

K sodobni konstrukciji ženskosti spada oblikovanje idealnih telesnih oblik, ki naj bi jih bilo mogoče doseči s telesno aktivnostjo in pravilno prehrano, učenjem pravilne drže in hoje ter uporabo kozmetičnih izdelkov, ki pripomorejo k urejenemu videzu (Bartky 1990). Vrednotenje ženskega telesa predstavlja standardizacija norm, ki narekujejo, kdaj je nekaj dobro in ženske poskušajo uresničevati nenapisana pravila, ki so dodeljena s strani družbe, ki ima nadzor nad nami.

Ob rojstvu nam je pripisan spol, vendar z rojstvom ne posebljamo moškosti ali ženskosti. Ženskost je dosežek oz. način sprejetja spolnih družbenih norm, ki jih je danes zelo veliko in vsaka norma določa točno določeno obnašanje, ki naj bi se ga vsak držal (Butler v Bartky 1998). Obstajajo tri kategorije disciplinarnih praks, s katerimi je telo prikazano kot dokaz ženskosti. Praksa, ki telo preoblikuje do točno določene velikosti in splošne konfiguracije, naslednja je ta, ki izpostavlja določene geste, držo in gibanje, in nazadnje praksa, ki telo vrednoti zgolj kot okrasni objekt, pri katerem je pomembna samo vizualna podoba. Foucault navaja takšno disciplinarno prakso kot rezultat modernizacije patriarhalne nadvlade nad žensko identiteto (Bartky 1998, 27–28). Ženske same prispevajo k razvoju normativnih

lepotnih standardov in praks, in sicer z odločitvami o dietah, ličenjem, oblačenjem, s tem pa pošiljajo odzive medijem in oglasom, ki jim s prepričevalno funkcijo nudijo storitve za izboljšanje njihovega izgleda (Kuhar 2003, 863).

3.2 Discipliniranje ženskega telesa

Izražanje skozi lasten videz je doseglo točko, za katero je v veliki meri odgovorna potrošnja, ki telo postavlja v ospredje in s pomočjo katere kultura vpliva na rast vedno večjih zanimanj za sredstva samoizražanja. Telo je čedalje bolj izpostavljeno pritiskom in disciplini, ki zahtevata od njega, da je vedno brezhibno, hkrati pa to isto telo omogoča uživanje, ki je prav tako eden od imperativov sodobnih družb – a to, kar nudi užitek, hkrati pogosto ogroža videz.

Zakaj se ženske pravzaprav odločajo popravljati določene dele telesa s pomočjo kozmetične kirurgije? Avtorici Gagne in McGaughey (2002) preučujeta, zakaj se ženske poslužujejo kozmetične kirurgije in tako izvajajo nadzor nad svojimi telesi in življenji. Pri razumevanju, zakaj se ženske podvržejo plastičnemu posegu, predstavita dva feministična pristopa, ki proučujeta razmerje med plastičnimi operacijami in podrejenostjo žensk v družbi. Eden izhaja iz koncepta lažne zavesti, ki poudarja problem objektivizacije žensk s strani moškega pogleda (male gaze). Drugi pristop pa izhaja iz predpostavke, da se ženske same odločajo za kozmetične posege in tako uveljavljajo lastne odločitve. Perspektiva lažne zavesti predpostavlja, da kljub svobodni izbiri ženske glede odločanja za kozmetični poseg pristajajo na lepotne standarde, ki jih dejansko narekujejo moški in s katerimi uveljavljajo svoje interese. Ženske so zato kulturno prisiljene k popravkom s pomočjo kozmetične kirurgije, da bi zadostile standardom in zadovoljile moški pogled. Ženske so tako pasivne prejemnice moških želja in standardov, kar pomeni, da se same trudijo ugoditi moškim željam – moškim svojih želja niti ni potrebno izraziti, da bi ženske vedele, kaj jim je všeč. Davis (1995) zagovarja drugi pristop, ki izhaja iz predpostavke, da se ženske na osnovi lastne izbire odločajo za kozmetične operacije. Odločitev za poseg je lahko problematična, vendar je lahko hkrati sredstvo, s katerim ženska nadzoruje svoje telo in življenje. Ženske se torej za poseg odločajo same, z njegovo pomočjo se začnejo počutiti in dojemati kot 'normalne', hkrati pa to pri njih pretehta posledice, ki jih povzročijo utelešene hegemonске spolne norme. Odločanje za lepotne operacije je lahko orodje, s katerim ženska poskuša nadzorovati svoje telo in življenje. Predpostavka o svobodnem odločanju temelji na ideji, da vsaka ženska želi imeti dobro telo in popoln videz.

Sintetiziran pristop združuje obe perspektivi, tako podrejenost žensk kot tudi svobodno izbiro. Naslanja se na Gramscijev koncept hegemonije, ki preučuje načine, kako dominantna kultura in večina institucij prisilijo žensko, da se podvrže telesni spremembi s pomočjo operacij. Ženske utelesijo standarde lepote, kar se jim zdi povsem normalno, ne zavedajo pa se, da gre v ozadju za discipliniranje teles s strani kulturne oblasti. Ne zaznajo skrite prisile pri tem, da postanejo 'normalne'. Družbena norma lepega telesa predstavlja družbeni standard, vendar ljudje niso prisiljeni slediti družbeni normi, jih pa kot nevidna nit vleče k podreditvi, k temu, da delujejo, da bi dosegli standarde. Ženske niso eksplicitno prisiljene k temu, da se podvržejo določenim posegom, ampak je ta prisila latentna. Soočijo se s standardi lepote in jih ponotranjijo ter se nato podvržejo hegemonski kulturi. Ženske se samostojno odločajo, ali bodo popravile kakšen del telesa s pomočjo kozmetične kirurgije, vendar je ta odločitev vselej povezana s hegemonskimi diskurzi, ki se jim 'prostovoljno' podrejajo (Gagne in McGaughey 2002).

Pri uveljavljanju, utrjevanju in razširjanju lepotnih idealov in pri odkritem in prikritem nagovarjanju žensk k discipliniranju svojih teles imajo pomembno vlogo mediji. Njihovega vpliva in moči se pogosto niti ne zavedamo, ne občutimo ju kot pritisk, celo nasprotno – medijska sporočila pogosto dojemamo kot pomoč v boju s telesnimi 'nepravilnostmi' in težavami, ki jih povezujemo z njimi. Tudi lepotna operacija je dojeta kot radikalizacija moči, ki jo ženska izvede nad svojim telesom. Preko hegemonskih diskurzov o lepoti, zdravju, uspehu, preko potrošnje, kamor nas vabi prikrito in odkrito oglaševanje, preko nagrad in kazni za (ne)disciplino se telo zlije v politično polje. Oblast telo uri in ga drži ter zaznamuje skozi razmerje moči. Da je telo koristno, lahko rečemo takrat, ko je produktivno in podrejeno oblasti. Podrejam se postopoma, preračunano in premišljeno – to je značilnost 'politične tehnologije telesa'. Obdani smo z disciplinarnimi praksami, ki jih narekuje patriarhalna oblast, da lahko izvaja nadzor in podrejenost teles, v tem primeru žensk (Foucault 2004).

3.3 Lepotni ideali, trg in potrošnja

Telo je, kot smo rekli, objekt pogleda drugega in objekt, preko katerega poskušamo realizirati željo po ugajanju, varnosti ... Zato je tudi neizčrpna tržna niša. Potrošna družba je družba dinamike in skozi tisočletja čedalje bolj drvi k še hitrejšemu razvoju, ki proizvaja in nadgrajuje prakse ustvarjanja novih in novih potreb. Z vplivom na življenjske stile oz. s predpisovanjem življenjskih stilov ohranja družbene statuse, ustvarja želje po pripadnosti določenim družbenim skupinam in ponuja načine, kako te želje zadovoljiti.

Strategija trženja, ki pripomore k temu, da posameznica podleže tržni ponudbi, je označevanje ženskega telesa kot pomanjkljivega, torej telesa, v katerega je potrebno vložiti veliko truda in uporabiti številne pripomočke, da bi izboljšali izgled (Bartky 1998, 33). Mediji preko odkritega in prikritega oglaševanja, pa tudi novinarskih prispevkov, idealizirajo podobo vitkega telesa in navajajo informacije, kako tak ideal realizirati. Prejemniki in prejemnice medijskih informacij in tržnih sporočil so lahko kritični do njih, saj so jim predstavljene podobe ženskih teles, ki so nerealne in neuresničljive, saj so računalniško obdelane na način, ki idealno podobo telesa predstavljajo kot nekaj, kar je s trdom možno doseči. Kljub vednosti o tem pa se ohranja želja približati se lepotnim idealom (Kuhar 2004). Mediji in revije oglašujejo estetske dejavnosti kot prioritete, s pomočjo katerih ženska lahko izraža svojo individualnost. Izdelke se trži tako, da se predstavlja načine, na kakršne naj bi jih posameznica uporabljala ob različnih priložnostih - a s pomočjo kozmetičnih pripomočkov, naj bi se ženska ustrezno izražala v določenih situacijah. Trg ponuja toliko različnih sredstev, da je subjektu dovoljena svoboda pri uporabi le-teh, vendar tiste, ki kozmetiko uporabljajo za nekaj novega in na domislen način, družba hitro lahko označi za ekscentrično. Urejeni in negovani ženski bo skrben odnos do telesa in videz pripomogel k temu, da bo bolj sprejeta v večini socialnih in poklicnih kontekstih (Bartky 1998, 33).

4 ESTETSKA KIRURGIJA

'Kozmetična kirurgija ni zgolj kirurška tehnika, ki predstavlja medicinsko disciplino/stroko, ampak ima globoko simbolno ter bogato kulturno konotacijo' (Jones 2008, 1).

Estetska kirurgija je oznaka za tiste postopke, ki se zdijo nujno potrebni poprave, a ne iz medicinskih razlogov, temveč zaradi nečimrnosti (Gilman 1999).

4.1 Zgodovina estetske kirurgije

Plastična, kozmetična, rekonstrukcijska in estetska kirurgija so termini, ki se pogosto uporabljajo kot sinonimi. V strokovnem izrazoslovju pa plastična kirurgija pokriva celotno področje kirurgije; rekonstrukcijska kirurgija zadeva deformacije, ki so posledica bodisi bolezni, prirojenih okvar ali poškodb; kozmetična ali estetska kirurgija pa se nanaša na postopke, ki jih posameznice ali posamezniki izbereje sami in zadevajo učinke ne staranja (non-ageing). Kozmetična industrija velja za prakso, za katero ljudje verjamejo, da določa in odpravlja težave, s katerimi se subjekti soočajo (Brownell v Jones 2008).

Besedna zveza *plastična kirurgija* izhaja iz grške besede *plastikos*, ki pomeni oblikovati, ulivati. Sprva so se posluževali rekonstrukcijske kirurgije za rekonstrukcijo telesnih funkcij: gre za posege, s katerimi so v srednjem veku odpravljali oz. lajšali telesne posledice vojnih spopadov, nesreč in bolezni. Šele v času renesance so kirurgi začeli govoriti o lepotnih operacijah. Nemški obrazni kirurg Johann Friedrich Dieffenbach je npr. poskušal razlikovati med lepotnimi in rekonstrukcijskimi posegi. Konec 19. in začetek 20. stoletja je lepotno (beauty) zamenjala beseda estetska (aesthetic), ki je dala večji ugled opravljanju tega poklica (Gilman 1999).

Porast plastične kirurgije je bila v večini primerov povezana z epidemijo sifilisa, ki je razsajal v Evropi v poznem 17. stoletju in začetku 18. stoletja. Oboleli so bili močno stigmatizirani, saj se je njihov videz razlikoval od videza neokuženega človeka. Deformacijo obraza so zdravniki poskušali s plastičnimi operacijami omiliti, da bi odpravili ta vidni znak bolezni. V 20. stoletju so v času vojn zdravniki brazgotine, nastale med boji, odstranjevali s pomočjo kozmetične kirurgije, kar se je v prihodnosti pokazalo kot dobra investicija v korist kozmetične industrije in kirurgije, ki se je še bolj razširila in razvila. Ker so operacije opravljali najboljši in najuglednejši kirurgi, le-te dejansko niso bile namenjene (zgolj) tistim, ki so bili najbolj stigmatizirani in družbeno ranljivi. Po prvi svetovni vojni je tehnološki napredek kozmetične kirurgije, ki se je uporabljala in prakticirala za vojne poškodbe, dosegel točko, ko je plastična kirurgija postala široko dostopna in je hkrati pritegnila pozornost množice. S pomočjo posegov so lahko odpravljali deformacije telesa, povrnili mladosten videz ter vitalno telo. Kar se je začelo kot posledica medicinske industrije, se je nato sprevrglo v lepotno prakso (Bayer 2005, 13–18).

Od sredine 90-ih let operacije niso več determinirane z notranjimi stiskami, ki bi jih posamezniki doživljali zaradi svojih zunanjih nepravilnosti ter s tem povezanimi željami po spremembi, temveč so postale povsem vsakdanja stvar v človekovem življenju (Brooks v Jones 2008).

4.2 Razširjenost estetske kirurgije

Uporabo estetsko kozmetičnih praks se pri ženskah pojasnjuje kot posledico potreb in želja žensk, ki so žrtve dveh represivnih in med seboj povezanih kulturnih norm in ideologij: ena povečuje lepoto telesa in druga, kjer je medicinski diskurz pomemben del patriarhalnega načina delovanja, spodbuja prepričanje, da je ženska sama po sebi bolehnata, nepokretna,

pomanjkljiva in preobrazbe potrebno bitje (Jones 2008). Vendar pa, kot bomo videli, se tudi vedno večje število moških odloča za kirurške kozmetične posege.

Preoblikovati telo po lastnih željah, s čimer lahko spremenimo spol, 'raso', se pomladimo in damo telesu videz zdravega načina življenja, z leti raste in estetska kirurgija to omogoča. Posameznika vse manj omejuje družbeni status ali zgodovina in se za tak poseg odloča na podlagi cilja, ki se mu s posegom želi približati, in na osnovi predstav o idealnem telesnem videzu (Bordo 2003).

Razlogi, zaradi katerih ljudje posegajo po najrazličnejših metodah, da bi izboljšali svoj videz, ohranili mladost, so predvsem doseči boljši vtis na druge in izboljšati samopodobo. Plastična in rekonstruktivna kirurgija sta dve izmed najhitreje rastočih specialističnih disciplin v Združenih državah Amerike, kjer je letno izvedeno preko dva milijona posegov. Telo ni več dojeto kot samoumevno, dano od Boga, je 'plastično', saj se ga lahko preoblikuje glede na naše želje in kaprice (Synnott 1993, 35). Po podatkih za leto 2013 so Američani porabili 12 milijard dolarjev za kirurške in nekirurške posege na svojem telesu in obrazu. V več kot 10 milijonih kozmetičnih kirurških in nekirurških postopkov, ki so bili izvedeni v letu 2014, je največji porast doseglo kirurško povečanje zadnjice (do 86 %) ter zmanjšanje količine maščobe (do 42 %). Posegi, ki so bili največkrat opravljeni v letu 2014, so liposukcija, povečanje prsi, dvig vek, zmanjšanje obsega trebuha in rinoplastika. Od leta 2010 se je tudi povečalo število moških, ki so se podvrgli estetski kirurgiji in nekirurškemu postopku: beležijo 43 % porast. Od leta 1997 je po podatkih ASAPS-a v ZDA prišlo do 273 % povečanja števila opravljenih posegov pri moških. Moški so prav tako kot ženske začeli razmišljati o svojih možnostih kako ohraniti mladosten videz, ki izžareva živahnost, in to s pomočjo plastičnih kirurgov, ki jim uresničijo želje po privlačnejšem videzu (ASAPS).

5 EMPIRIČNA RAZISKAVA

Odgovore, ki bi mi približali pogled na odločitev za lepotno operacijo in na posledice teh posegov, sem iskala pri štirih sogovornicah, ki so prestale to preizkušnjo iz različnih razlogov in v različnih življenjskih obdobjih.

5.1 Metode raziskovanja

Za raziskavo in diplomsko delo sem uporabila metodo polstrukturiranega intervjuja, ki je sogovornicam omogočal več svobode pri odgovorih na moja vprašanja. Tema o estetski kirurgiji in samopodobi ter identiteti je zelo obširna in intervjuvankam je polstrukturiran intervju omogočil, da so govorile o tistih vidikih svojih izkušnj z lepotno operacijo, ki so se jim zdeli pomembni. Potencialne kandidatke sem našla preko poznanstev, saj je zelo težko dobiti sogovornice, ki bi z nekom, ki ga ne poznajo, delile tako intimno izkušnjo. Dve moji sogovornici sta opravili popravilo nosu oz. rinoplastiko, ena izmed njiju še poseg dviga povešenih prsi, tretja augmentacijo prsi in četrta liposukcijo.

Pred intervjujem sem vsaki sogovornici predstavila temo diplomskega dela in namen intervjuja z njimi. Zagotovila sem jim, da identitete ne bodo razkrile, saj je bila to njihova želja – v nadaljevanju bodo označene kot intervjuvanka A, B, C in Č. Transkripti intervjujev so priloženi diplomskemu delu. Okvirna vprašanja sem pripravila vnaprej, so pa bila le vodilo v pogovoru. Sogovornice so bile zaupljive in so odprto govorile o svojih izkušnjah o opravljenih posegih na svojem telesu.

Intervjuvanka A je bila 33-letna Ljubljankanka, ki je pri 26-ih letih opravila poseg dviga povešenih prsi in rinoplastike. Posega je opravila hkrati in brez zadržkov odkrito govorila o svoji izkušnji. Intervjuvanka B je bila 25-letna študentka iz Slovenskih Konjic, ki je pri 17-ih letih opravila poseg rinoplastike. Svojo izkušnjo in opravljeni poseg je natančno opisala in še preden se je začel odvijati intervju, je priznala, da ji je bilo v preteklosti zelo težko govoriti o tem, se je pa sčasoma že navadila in zdaj brez težav deli svojo zgodbo z drugimi. Tretja sogovornica intervjuvanka C prihaja iz Murske Sobote. Stara je 51 let, poseg liposukcije pa je opravila pri 49-ih letih, saj sta se z možem skupaj odločila, da bo opravila poseg. Triinštiridesetletna Ljubljankanka je bila intervjuvanka Č, ki je pri 35-ih letih opravila poseg augmentacije prsi, saj je želela svojo prvotno obliko le-teh, kot jih je imela pred porodom.

5.2 Analiza intervjujev

Prvo vprašanje, ki sem ga zastavila sogovornicam kot uvod v intervju, je bilo, zakaj so se odločile za lepotno operacijo. V večini so odgovarjale, da niso bile zadovoljne z videzom, intervjuvanki A in B sta povedali, da sta bili s strani družbe zasmehovani, kar je bil zelo močan razlog, da sta se odločili za poseg. Intervjuvanka Č pa je, kot pravi, želela s posegom zgolj povrniti prvotno obliko prsi, kot jih je imela prej.

Odgovori intervjuvanke Č se v veliki večini razlikujejo od odgovorov drugih intervjuvank, saj pravi, da zadovoljstvo s telesom pred operacijo ni bilo drugačno kot po operaciji in da torej operacija ni vplivala na njeno samopodobo. Pravi: '*... nobenih sprememb pri samopodobi ni bilo. Samopodoba ni le doživljanja svojega telesa, je mnogo več kot to.*' Medtem ko so intervjuvanke A, B in C pred posegom imele kar nekaj težav s samopodobo in se jim je ta s pomočjo operacije izboljšala. Intervjuvanka B je priznala, da se ji je življenje tako spremenilo, da bi to ponovila še mnogokrat, saj je postala samozavestnejša, bolj komunikativna, ni se skrivala pred drugimi, poistovetila se je z drugimi. '*... da morda nisi tako drugačen kot vsi ostali in si povprečen človek. Upaš si izpostaviti, koga ogovoriti itd., ne da bi se ti pri tem posmehovali, ampak te obravnavajo kot vse ostale ... nisi več drugačen.*' Stopnja zadovoljstva je pri vseh štirih intervjuvankah visoka, saj si niso postavile nerealnih rezultatov.

Preden so se odpravile na poseg, so intervjuvanke B, C in Č poskušale pridobiti kar največ informacij glede posega in morebitnih stranskih učinkov, ki jih lahko poseg prinese. Le intervjuvanka A je bila v takem navalu navdušenja, da se je odpravila na poseg brez priprave: '*... sem imela tako željo, da to naredim, da me sploh ni zanimalo niti komplikacije, kakšne so lahko, niti kako bo to zgledal, o ničemer nisem brala, nič nič nič. Nobenih informacij nisem imela, niti koliko ur bo trajala operacija. Obe operaciji sem namreč imela hkrati, v glavnem nič me ni zanimalo, jaz sem samo prišla, rekla sem, to pa to hočem ...*' Druge intervjuvanke so se poglobile v predpripravo, tako da so s posegom dobile to, kar so pričakovale, preden so se odločile za poseg. . Intervjuvanka A z rezultatom opravljenega posega nosu ni bila povsem zadovoljna, kirurg pa jo je pozneje opozoril, da je potrebnih več posegov, da pridemo do željene oblike.

Skušala sem tudi ugotoviti, kako so drugi vplivali na odločitev glede posega, kakšen je bil odziv bližnjih na odločitev in kako so gledale na pritisk uveljavljenih lepotnih standardov. Pri najmlajši intervjuvanki B je bil ta pritisk najbolj očiten. Na odločitev intervjuvank C in Č je, kot trdita, vplivala zgolj njuna želja, da preoblikujeta določeni del telesa. Sogovornica Č pravi: '*Odločitev je bila le moja. Nikakor ne bi dovolila, da bi kdorkoli vplival na mojo odločitev. Telo je moje in sem edino jaz odgovorna zanj. Nikoli nisem bila dovzetna za pritisk družbe, ki uveljavlja lepotne standarde.*' Intervjuvanka C sicer pove, da se je za liposukcijo odločila, saj je telo po porodu treh otrok spremenilo obliko in se v njem ni več počutila prijetno. Za poseg se je odločila, saj se ni počutila več samozavestno, z oblačili je poskušala

prikriti pomanjkljivosti. Vse so imele popolno podporo svojih bližnjih, ki so jih spremljali že od samega začetka posega.

Vse, razen intervjuvanke Č, bi poseg opravile še enkrat, kljub bolečinam, ki so jih doživele pri posegu. Intervjuvanke A, B in C bi se za posege, ki so jih opravile, nedvomno odločile še enkrat, saj so mnenja, da če si nezadovoljem z videzom katerega dela telesa in če imaš možnost za popravilo, to storiš. Intervjuvanka B poudari: *'da bi šla še 100-krat, če je treba, ker je vredno in se ti življenje toliko spremeni na boljše.'* Nasprotno pa intervjuvanka Č pravi, da takšne bolečine sebi ne bi več dovolila in da je s kirurškimi posegi zaključila.

Mnenja sogovornic o tem, ali estetska kirurgija lahko odpravi osebne težave ali le izpopolnjuje telesno podobo, so bila deljena. Intervjuvanki A in B menita, da estetska praksa pomaga odpraviti težave, intervjuvanki C in Č pa trdita, da le izpopolnjuje telesno podobo, saj večina osebnih težav izvira od drugod: *'... dobro, enim mogoče ja ... jaz recimo nisem bila najslabši primer, da je bilo to res grozno ... eni pa verjetno imajo težave na psihičnem področju in se jim potem mogoče res malo to spremeni vse skupaj po posegu.'* Z intervjuvanko C se strinja tudi intervjuvanka Č, ki pravi: *'... estetska kirurgija le izpopolnjuje telesno podobo. Večina težav izvira v naši notranjosti in jih je potrebno tam tudi reševati. Delo na umskem, čustvenem in duhovnem nivoju lahko učinkovito odpravi osebne težave, telesni nivo je le ena četrтина rešitve.'* Velja opozoriti na protislovje intervjuvanke C, ki enkrat pravi, da operacija ne reši osebnih težav, hkrati pa pravi, da se ji je po posegu povečala samozavest.

Vse sogovornice menijo, da je estetska kirurgija praksa, ki ji podlega čedalje več ljudi in ni več tabu tema, kot je bila nekoč, pa vendar za nekatere ljudi še zmeraj ni sprejemljiva.

Zadovoljstvo, ki jim ga je prinesla operacija, pri vseh sogovornicah traja že vrsto let oz. že vse od trenutka, ko so opravile poseg. Le intervjuvanka A pravi, da bi bil nos lahko nekoliko lepše oblikovan, ampak se je s tem sprijaznila, saj ve, da je za preoblikovanje nosu potrebnih tudi po več operacij, da pride v željeno obliko. Na splošno so vse zadovoljne z rezultati, hkrati pa poudarjajo, da do lepo oblikovanega telesa in boljšega počutja pridemo s pravilnim prehranjevanjem, ukvarjanjem s športom in skrbjo za boljše počutje. Glede približevanja lepotnim standardom vse navajajo, da jih je proizvedla družba in da se jim same nikoli niso

podredile in se primerjale z njimi. Intervjuvanka C pravi, da se nikoli ni primerjala z drugimi, da se tudi za poseg ni odločila zato, da bi bila komu podobna.

Iz intervjujev lahko povzamem, da se intervjuvanke odločajo za posege, s pomočjo katerih bi povrnile telo v prvotno obliko, bodisi, da se je to deformiralo zaradi nosečnosti ali kakršnih koli drugih razlogov; druga skupina razlogov je ohranjanje mladostnega videza; tretji razlog so prirojene značilnosti, ki po prepričanju intervjuvank kazijo njihov videz. Kljub lepotni operaciji pa je potrebnega še veliko truda, da bi ohranili učinke posega: intervjuvanka C, ki je z liposukcijo dosegla zmanjšanje obsega in preoblikovanje trebuha, opozarja, da mora tudi sama paziti, kako se prehranjuje in skrbi za svoje telo, saj se brez vlaganja v svoje telo rezultat operacije kmalu izniči.

Izboljšanje samega sebe je imperativ, ki se nanaša na telo, na veščine in vednosti, na osebne lastnosti... Videz iz vrste razlogov, ki sem jih povzela v prvem delu naloge, ostaja privilegiran objekt izboljšav in za ženske je oblikovanje privlačnega videza pravzaprav naloga, saj urejenost in negovanost veljata za utelešanje prave ženskosti. Intervjuvanke poudarjajo nujnost skrbi za svoje telo, kar lahko storijo s pravilnimi prehranjevalnimi navadami, zdravim načinom življenja in vlaganjem truda vase. Estetska kirurgija je tehnika in praksa, s pomočjo katere so odpravile pomanjkljivosti, ki jih ni bilo moč odpraviti po naravni poti. Na vprašanje o povezavi med skrbjo za videz in ženskostjo intervjuvanka Č odgovarja s sklicevanjem na zgodovino in boginje: *'Nekoč so le boginje imele ta privilegij, da so predstavljale utelešenje prave ženskosti. Mislim, da danes to lahko predstavlja vsaka ženska, ki je v sebi zadovoljna, ki uživa v svojih življenjskih vlogah in ki živi življenje po lastnih lepotnih standardih in ne tistih, ki jih je družba lansirala na trg.'*

Indikativno je, da so se vse sogovornice distancirale od lepotnih idealov. Vse se sicer zavedajo norm in dejstva, da se s pomočjo medijev in zvezdnic poskuša vsiljevati lepotne standarde in ideale, ki naj bi jim sledili, hkrati pa trdijo, da same ravna avtonomno in racionalno. V zvezi s tem je indikativen odgovor intervjuvanke B, ki je poudarila, da je zgolj želela biti 'normalna'. Poudariti moramo tudi protislovja v odgovorih intervjuvank, ki se eksplicitno distancirajo od lepotnih idealov in ohranjajo videz avtonomnih subjektov, ki samo zaradi sebe popravljajo svoje telo. Podreditev lepotnim idealom razumejo relativno ozko: kot posledico želje biti podobna neki znani osebnosti. Kot da je želja po ravnem trebuhu, nosu, čvrstih prsih itd. popolnoma avtonomna želja, neodvisna od lepotnih norm.

Intervjuvanka B v enem odgovoru celo eksplicitno pove, da se je za operacijo nosu odločila, ker je bila zasmehovana s strani družbe, spet pri drugem vprašanju pa navaja, da je to storila zaradi sebe same, ker je ona želela spremembo.

Vse intervjuvanke poudarjajo, da estetska kirurgija za razliko od prejšnjih let ni več tabu tema, da pa se še vedno najdejo ljudje, ki imajo predsodke o tem in se ne strinjajo z opravljenimi posegi in preoblikovanjem telesa s pomočjo plastične kirurgije. Intervjuvanka C je poudarila, da je vprašanje estetske kirurgije zelo odvisno od tega, v kakšnem življenjskem okolju živiš: *'To je odvisno od okolice, kjer živiš. Že prej sem omenila, da živimo na vasi, kjer so pretežno ljudje kmečkega stanu ... odvisno, kje se gibaš, kje živiš.'* Vendar pa je iz odgovorov intervjuvank razbrati, da tudi zanje niso vsi posegi estetske kirurgije 'normalni': sogovornice B, C in Č posege podpirajo do te mere, kot je nujno potrebno ali v primeru nekega zdravstvenega problema. Intervjuvanka Č poudari, da se ji zdi, da prekomerno posluževanje kirurške prakse lahko vodi zgolj h kontra efektu. Sogovornica A pa je mnenja, da je načeloma od vsakega posameznika odvisno, ali se bo znal ustaviti pri posegih, a hkrati pravi, da potem, ko se enkrat podvržeš nekemu posegu, vedno iščeš napake, ki bi jih lahko popravil.

6 SKLEP

Biti urejen in ustvariti popoln videz je imperativ, ki je nenehno prisoten v oglaševanju, pa tudi v medicinskih in drugih govorih o zdravem življenju, ki nas vsakodnevno nagovarjajo k praksam in uporabi preparatov, tehnik, ki pomagajo izboljšati oz. celo spremeniti naš videz. Žensko telo je proizvod ideologij in kulture, ki določajo norme in ideale. Z določanjem družbenih standardov se izvaja kontrola nad telesi, posebej izrazito nad ženskimi telesi. Imperativ skrbi za videz, ki vključuje raznovrstne, bolj ali manj radikalne prakse popravljanja ženskih teles, s 'prostovoljnim' podrejanjem žensk, učinkovito ohranja patriarhalni red.

Estetska kirurgija je postala legitimen način spreminjanja telesa. S procesom modernizacije je lepotna kirurgija napredovala do te mere, da so medicinske in tehnološke prakse pripomogle k temu, da je danes praktično mogoče popraviti vsak del telesa. Estetska kirurgija naj bi preko preoblikovanja telesa pripomogla k izboljšanju lastne samopodobe. S porastom množičnih medijev in pritiski lepotnih idealov v 21. stoletju se nemalokrat zgodi, da se posameznica/posameznik začne doživljati kot inferiornega na podlagi odstopanja od lepotnih

norm in nedosegljivih idealov. Ne obstaja norma, kdaj si zadosti dober. Pravzaprav nikoli nisi dovolj dobra/dober, zato se moramo ukvarjati sami s seboj.

Nekateri svoj videz popravljajo z ličenjem in oblačenjem, drugi se ukvarjajo s telesnimi dejavnostmi, nekateri s prehrano in dajejo poudarek na nutricionistiko in ne nazadnje se nekateri odločijo za estetsko kirurgijo; nekateri uporabljajo vse te strategije ali različne kombinacije. Eden ključnih razlogov, zakaj se ljudje množično odločajo za estetske posege, je zavest, da s telesom dokazuješ svoje sebstvo, identiteto, svoj status; s telesom kažeš drugim, kaj in kdo si. Kot pravi Bartky, s pogledom drugega gledamo nase, z njim presoja tudi svoje telo. Želja ni nikoli avtentična želja posameznika, ampak je vedno posredovana preko drugega. Na podlagi tega, kako nas doživljajo drugi, kakšna pričakovanja gojijo do nas, se oblikuje tudi želja po spremembi, ki jo interpretiramo kot lastno, avtonomno željo.

V nalogi sem izhajala iz hipoteze, da odločitev za poseg estetske kirurgije ženske interpretirajo kot posledico stigmatizacije. V empiričnem delu, kjer sem intervjuvala štiri ženske, sta mlajši dve poudarili, da je na odločitev dejansko vplivalo okolje, starejši dve pa sta trdili, da sta se za poseg odločili izključno iz lastne želje po spremembi videza, saj nista bili zadovoljni z obliko. Estetsko kirurgijo sicer obravnavajo kot legitimno prakso, vendar pa odklanjajo 'pretiravanje' s posegi, ki bi napravili celo telo 'umetno'. Hipotezo lahko le delno potrdim, saj je na problem stigmatizacije eksplicitno opozorila samo ena sogovornica. Da odločitev za poseg spremlja nelagodje, ki izvira tudi iz želje predstaviti sebe kot avtonomno osebo, zelo jasno opozarja primer sogovornice B oz. njeni protislovni odgovori, saj pravi, da je na odločitev spreminjanja videza vplival pogled drugih, potem pa navaja, da je to storila na lastno željo, da bi se boljše počutila.

Estetska kirurgija je po mojem mnenju način izpopolnjevanja telesne podobe, ne pa odpravljanja osebnih težav, saj nam videz napetega in brezhibnega telesa oz. obraza ne more prinesiti zadovoljstva in sreče v življenju.

Mnogi apelirajo na nas, da smo sami odgovorni za to, kar se nam dogaja in moramo sami ukrepati, če želimo doseči spremembe. Eden izmed imperativov je zgraditi tudi lastno identiteto, ki je odpornejša na implicitne in eksplicitne zahteve okolja po discipliniranju telesa.

7 LITERATURA

1. American Society for Aesthetic Plastic Surgery. 2015. *News Release: The American Society for Aesthetic Plastic Surgery Reports Americans Spent More Than 12 Billion in 2014*. Dostopno prek: <http://www.surgery.org/media/news-releases/the-american-society-for-aesthetic-plastic-surgery-reports-americans-spent-more-than-12-billion-in-2014--pro> (15. maj 2015).
2. Bahovec, Eva. 2007. *Freud, Ženska in Popotnikova Senca. Feminizem, Psihoanaliza, Filozofija*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
3. Bartky, Sandra. 1990. *Femininity and domination: Studies in the phenomenology of oppression*. London: Routledge.
4. --- 1998. *Foucault, Femininity, and the Modernization of Patriarchal Power. The Social Construction of Women's Bodies*, edited by Irene Diamond and Lee Quinby. New England: Northeastern University Press.
5. Bayer, Kathryn. 2005. Cosmetic Surgery and Cosmetic: Redefining the Appearance of Age. *Generations* 29 (3):13–18.
6. Beauvois, Jean- Leon. 2000. *Razprava o Liberalni Sužnosti. Analiza podrejanja*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
7. Bordo, Susan. 2003. *Unbearable Weight: Feminism, Western Culture, and the Body*. Los Angeles: University of California Press.
8. Davis, Kathy. 1995. *Reshaping the female body: The dilemma of cosmetic surgery*. New York: Routledge.
9. Foucault, Michel. 2004. *Nadzorovanje in kaznovanje: Nastanek zapora*. Ljubljana: Krtina.
10. Gagne, Patricia in McGaughey, Deanna. 2002. *Designing women: Cultural Hegemony and the Exercise of Power among Women Who Have Undergone Elective Mammoplasty*. *Gender & society* 16 (6): 814–838. Louisville: University of Louisville.
11. Gilman, Sander L. 1999. *Making the body beautiful: A cultural history of aesthetic surgery*. New Jersey: Princeton University Press.

12. Jones, Meredith. 2008. *Skintight. An Anatomy of Cosmetic Surgery*. New York: Berg Publishing.
13. Južnič, Stane. 1993. *Identiteta*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
14. Kuhar, Metka. 2004. *V imenu lepote: Družbena konstrukcija telesne samopodobe*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
15. ---2003. Odraščanje v kulturi vitkosti: Kako mlade ženske doživljajo nezadovoljstvo s telesom. *Teorija in praksa* 40 (5): 858—871.
16. Kwan, Samantha in Trautner M. Nell. 2009. Beauty Work: Individual and Institutional Rewards, the Reproduction of Gender, and Questions of Agency. *Sociology Compass* 3/1:49—71.
17. Pylypa, Jen. 1998. *Power and Bodily Practice: Applying the Work of Foucault to an Anthropology of the Body*. 13:21—36. Tuscon: University of Arizona.
18. Shilling, Chris. 2003. *The Body and Social Theory*. London: Sage.
19. Synnott Anthony. 1993. *The Body Social. Symbolism, Self and Society*. London: Routledge.
20. Ule, Nastran Mirjana. 2000. *Sodobne identitete – v vrtincu diskurzov*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
21. --- 2004. *Socialna psihologija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

PRILOGE

PRILOGA A: Intervju 1

Intervju je bil opravljen s 33-letno Ljubljankom (intervjuvanka A). Opravila je poseg dvig povešenih prsi ter rinoplastiko in izkušnje delila v naslednjem intervjuju:

Kako bi opisali svojo odločitev za lepotno operacijo in zakaj ste se odločili za poseg?

Odločila sem se zato, ker nisem bila zadovoljna s svojim izgledom, svojo podobo.. za nos sem se odločila, ker so me eni hecal, da imam velik nos pa nisem bila zadovoljna s tem videzom, za prsi sem se odločila, ker meni niso bile ušeč, ker sm imela probleme pri izbiri modrca, kopalk. Že tako so bile na sploh grozne grozne. Nisem imela lep dekolte in v kopalkah je zgledalo res grozno.

Kakšno je bilo zadovoljstvo z videzom po operaciji?

Na začetku sem bila šokirana, nisem pričakovala, da bo to tako kakor je pol zgledalo, prvo sem se bala, da bodo tako velike, potem sem se bala, da ne bo vredno..zdaj sem pa zadovoljna.

Ali je zadovoljstvo pogojeno s pričakovanji pred njo, ste dobili to kar ste pričakovali preden ste se odločili za poseg?

Ja.

Čisto vse?

Jah nos ne..dekolte in prsi pa ja.

Kako je potekala predpriprava?

Hmm predpriprava..nisem imela predpriprave, zato ker sem mela tako željo, da to naredim, da me sploh ni zanimalo niti komplikacije kakšne so lahko, niti kako bo to zgledal, o ničemer nisem brala, nič nič nič. Nobenih informacij nisem imela, niti koliko ur bo trajala operacija. Obe operaciji sem namreč imela hkrati, v glavnem nič me ni zanimalo, jaz sem samo prišla, rekla sem to pa to hočem. Drugi so mi govorili, da je to tujek v telesu ampak mene to sploh ni zanimalo. Če imaš eno željo, sploh ne obstajajo ovire in ne razmišljaš o tem.

Kako so drugi vplivali na odločitev glede posega?

Tisti, ki so me dobro poznali, ki so že vedeli. Že pri prvi nosečnosti, ko sem pogledala svoje prsi, so že spremenile svojo obliko in da to počasi prihaja že do popka skoraj, sem rekla, da si bom dala silikone in popravila prsi še preden moje prsi zgubijo celotno obliko in vse..podpirali so me, tudi starši in cela družina.

Ni bilo nobenih odstopanj, da bi mogoče pred operacijo izražali nestrinjanje, po operaciji pa so se strinjali z opravljenim posegom?

Od samega začetka so rekli ja..razen starši, oni so rekl da sem malo..(smeh). Ampak so se s časom in po posegu sprijaznili in sprejeli.

Kakšna je bila sama izkušnja s posegom in okrevanjem?

Ko sem se zbudila, sem prvo rekla o nee nos. Zgleda sem sanjala, da jaz tega ne bi operirala in med tem je bilo to že vse narejeno. Bilo mi je malo slabo, ampak so me odpeljali domov. V glavnem jaz sem mislila, da bom umrla v tistem trenutku. Tista noč je bila res grozna grozna, tako da so me odpeljali nazaj. Potem pa je načeloma okrevanje potekalo lepo, hodila sem na limfno drenažo, kjer otekline prej splahnijo.

Bi šli še enkrat čez to, kljub povzročnim bolečinam?

JA. Si pod tabletami in bolečine ne čutiš, ne moreš se premikat in ti morajo v vsem pomagat. Še enkrat bi šla in priporočam vsem, ki so nezadovoljni, da to naredijo.

Ali so bile prisotne kakšne karakterne spremembe in vedenjske po posegu?

Ne..meni ni bilo do tega, da bi izpostavljala to kar sem nardila. Jaz sem to nrdila zaradi sebe, da sm se jaz boljše počutila. To, da sem se pa spremenila, da bi izstopala kakšna moja vednjska lastnost po posegu pa ne.

Ali menite, da estetska kirurgija lahko odpravi osebne težave ali le izpopolnjuje telesno podobo?

Mislm, da je eno in drugo. Če maš ti osebne težave s tem, da sebi nisi ušeč in nisi zadovoljen s svojim izgledom mislm, da je tudi pika na i, da popraviš vse to.

Kje je po vašem mnenju meja pri estetski kirurgiji?

Eni smo podvrženi temu, da se znamo bremzat..ko enkrat začneš s tem ti potem vedno nekaj ni všeč in bi še neki in še neki.

Kaj pokušaš doseči s posegom, ali se ljudje odločajo za to, da ustrežejo družbi?

Za druge ne vem, zakaj nekdo to dela. Jaz osebno zaradi svojega zadovoljstva, mogoče zato, ker te nekdo pripravi do tega, da nisi lep in ni to tako kokr mora bit..da pol začneš ti razmišljat tako in delaš na tem, da se spremeniš. Mislm da je tut okolje in partner velik vpliv za osebo, če se bo podvrgla posegu.

Mislite, da je estetska kirurgija še vedno tabu tema v družbi?

Ne. V današnjih časih je to normalno. Zelo redko vidiš punco, da na sebi nima česa narejenega. Mislim, da je estetska kirurgija tudi nasmeh, zobje, obrvi, trepalnice, lasje...

Ali ste zadovoljni z rezultati opravljenega posega ali bi še kaj popravili?

Ja tuki(pokaže) bi si še enkrat nos malo popravila, z desne strani ni lepo narejen. Nos je zelo težko narediti, to tudi sam kirurg reče, da je potrebno vsaj dva ali tri posege, da pride nos v lepo obliko. Malo me je strah za nos, ampak nikoli ne veš..mogoče bom pa šla en dan popraviti še to do konca.

Ali zadovoljstvo po posegu še traja?

Poseg sm opravila pred 7 leti. Tisti hip, ko opraviš operacijo, ne občutiš zadovoljstva, rabiš čas, da se ti navadiš, rabiš čas, da vse pride tako kokor mora na svoje mesto v pravo obliko. Čez čas se navadiš.

Kako daleč bi šli, da bi preoblikovali svoje telo? Česa bi se še posluževali?

S telovadbo veliko dosežeš in s kvalitetnimi masažami.

Kaj za vas pomeni utelešanje prave ženskosti?

Predstavlja mi lepo in urejeno žensko, ki ima vse attribute, takšne kakršni morajo biti. Lepe prsi, rit, trebuh, noge, obraz z majhnim nosom, lepe zobe..to je zame idealno.

PRILOGA B: Intervju 2

Intervju je bil opravljen s 25-letno študentko občine Slovenskih Konjic (intervjuvanka B). Opravila je poseg rinoplastike in izkušnje delila v naslednjem intervjuju:

Kako bi opisali svojo odločitev za lepotno operacijo?

V bistvu sta bila dva razloga in sicer prvi je ta, da ko so me vsi zafrkavali, ker je bil nos konkretno deformiran, druga stvar je pa ta, da zaradi deformacije nisem mogla dihati skozi levo nosnico in potem sem ponoči vedno dihala skoz usta. Odločitev je bila v bistvu zelo lahka, ker sem si zelo želela, samo, da bi bil nos normalen in da bom jaz normalna.

Zadovoljstvo z videzom pred in po operaciji, kako je to vplivalo na samopodobo?

Dokler sem bila tam v našem kraju v šoli, to je bilo do 4. razreda OŠ ni blo neke panike oz. se nisem počutila nič posebno, ker so me bili že vsi od malega navajeni in so s tem z mano gor rasli in ni blo nič čudnega. Kakorkoli sem pa menjala okolje in sem prišla na drugo šolo se je pa začelo to zbadanje in zafrkavanje in takrat je to mene začelo tudi bolj motiti. Imela sem zelo nizko samopodobo, pač nisem več hotela niti v šolo hoditi, jokala sem, res me je potrla in uničilo. Takrat me je mami začela voziti od zdravnika do zdravnika, ampak so vsi govorili, da moram počakati do 18. leta. Tudi zdravniki niso vedeli, zakaj mi nos tako postrani raste, mami je predvidevala, da sem se enkrat ko sem bila mala udarila. Samopodoba se je po

operaciji samo zviševala, še vedno sem v procesu, še vedno sem negotova, če me najprej kdo pogleda v nos...sem še na poti.

Ali je zadovoljstvo pogojeno s pričakovanji pred njo?

Ja v bistvu jaz sploh nisem vedla, kaj točno bo zdravnik naredil, govora je bilo v glavnem o tem, da se nos zravna. Jaz sem imela poleg tega, da je rastu tako ukrivljeno, tudi grbino in sem mislila, da bo samo zravnal nos, grbina bo pa ostala, ampak mi je zravnal tudi to, kar je ful super. Jaz sem res hotela samo to, da bo raven nos.

Kako je potekala predpriprava in kje ste bili seznanjeni z vsemi informacijami?

Obiskali smo veliko zdravnikov, no in potem, ko smo končno našli tega, me je on pripravil na poseg. Pri 16-ih mi je rekel, da bo opravil operacijo in nato sem bila pri 17-ih letih operirana. Predpriprav nekih posebnih ni bilo, imel je oče že neko podobno operacijo, tako da me je on poučil o tem, kako je bilo, koliko je njega bolelo in me je blazno prestrašil, ker na koncu sploh ni bilo tako hudo. Namreč mene ni nič tako bolelo na srečo...dobre tablete(smehe).

Kako so vplival drugi glede odločitve za poseg?

Definitivno sem o tem začela razmišljat zaradi družbe, dokler sem bila v svojem domačem okolju ni bilo nobenih problemov, potem na višji stopnji v OŠ se je zbadanje začelo res pogosto. V osnovnih šolah je teh zafrkavanj veliko, ampak jaz na svoj nos nisem mogla vplivat. Doma so me podpirali, itak so me meli radi tako, kot sem, ampak so videli, kaj mi to dela in so rekli, da če se bom jaz boljše počutila, da so seveda za. Tudi prijatelji so mi rekli, da ni potrebe po tem, da so me navajeni take, ampak jaz sem se počutila obupno. Kot da nisi človek se počutiš, čisto tako zaradi enega butastega nosu.. Bližnji so bili ves čas z mano.

Kakšna je bila na splošno iskušnja za vas s posegom in kako je potekalo okrevanje?

V bolnici sem bila še 3 dni...prvih par dni po operaciji sem se počutila dobro, drugi dan sem se zbudila zatečena ampak me na srečo ni bolelo nič, razen ko hodiš čutiš, da ni vse fiksno in se vse malo trese. Okrevanje ni bilo problematično, razen puljenje tamponov ven je najbolj ogabna in mučna stvar, ki se mi je zgodila. In takrat sem rekla, da ni šansa, da grem še kdaj čez to, češ, da ne bi šla, če bi mi dali še enkrat možnost, samo zaradi tiste bolečine. Ampak sedaj pa seveda rečem ja, da bi šla še 100-krat, če je treba, ker je vredno in se ti življenje toliko spremeni na boljše.

Ali je bilo pri vas čutiti kakšne karakterne ali vedenjske spremembe po posegu?

Tut nase začneš gledati drugače, si bolj samozavesten, bolj komunikativen. Prej sem se vedno dajala v nič, da sem grozna potem pa vidiš, da morda nisi tako drugačen kot vsi ostali in si povprečen človek. Upaš si izpostaviti, koga ogovoriti itd., ne da bi se ti pri tem posmehovali ampak te obravnavajo kot vse ostale..nisi več drugačen.

Ali menite, da estetska kirurgija lahko odpravi osebne težave ali le izpopolnjuje telesno samopodobo?

Zdaj osebne težave..odvisno kako globoke so, samozavest definitivno lahko izboljša, vsaj moja je in odvisno je tudi kakšno lepotno operacijo si opravi. Pri meni pa je bil še zdravstveni problem.

Kje je po vašem mnenju meja pri estetski kirurgiji?

Če je zdravstvena ovira to podpiram, raznorazne poškodbe, pri opeklinah...zdaj kot se pa poslužujejo te zvezdnice, da bi npr. imele bolj napeto kožo..nevem če je to potrebno, vsi se staramo, to je nek vsakdanji proces.

Kako ste zadovoljni z rezultatom?

Zelo zelo zadovoljna. Sicer čez nekaj časa potem, ko sem se ga navadila in se zavedla, da sem to res jaz. Čeprav na začetku, ko mi je dal dol to prevezo se nisem videla v ogledalu, sploh nisem vedela kako zgledam, ko sem prišla ven sta me čakala oče in sestra, ki sta me samo čudno pogledala..nobenga odziva ni bilo. Vprašala sem, če je v redu? Ona dva pa sta samo rekla ja v redu je. In sem komentirala, če ne bosta nič povedala ampak sta odvrnila, da sta me bila tudi prej navajena na takšno kakršna sem bila. Večina jih sploh ni opazila, da sem bila na operaciji.

Potem ni moglo biti tako grozno?

Je bilo..sicer zdej prijateljice na fakulteti mi niso verjele, da je bilo tako, da sem pretiravala. Potem pa sem jim enkrat slike pokazala in so samo rekle, da je bilo res potrebno. Da nadaljujem; sprva sem bila prestrašena, ker nista nič odreagirala in potem sem se prvič videla v enem nakupovalnem centru od spredaj. Ko sem pa prišla domov sem si ga ogledala še s strani in ko sem to videla sem se začela jokati, ker nisem mogla verjeti, da je to moj novi nos.

Ste s svojim videzom bližje lepotnim idealom?

Ne bi rekla lih lepotnemu idealu ampak normalnosti, takšni kakršna je večina ljudi, ko se rodi. Nos je načeloma raven. Pod norme spada normalnost, da se ga ne opazi in zato nisi posmehovan, če že si drugačen.

Koliko časa je trajalo zadovoljstvo po posegu?

Še vedno traja. Na začetku je še v veliki meri negotovost, prvo leto se kar še nisem navadila in sem prijemala nos zjutraj, ko sem se zbudila ali je še na mestu ali ni. Potem pa nekako to mine. Sploh, ko gledaš slike za nazaj pa si misliš joj kašen si bil.. mislim, da bo to trajalo vedno, ker to je bila najboljša odločitev v mojem življenju, da sem šla v to.

Kako daleč bi šli, da bi preoblikovali svoje telo? Katerih metod bi se še posluževali?

Jaz sem imela potem še ortodontski aparat. Mogoče potem še, glede na to, da imam veliko lepotnih znamenj, če mi kako tako zraste res moteče, da bi še to dala odstranit, drugega pa trenutno ni.

Kako gledate na estetsko kirurgijo kot prakso? Je še zmeraj tabu tema v družbi?

Definitivno mislim, da ni več tabu tema, po zaslugi holivudskih zvezdnic, ki vsak dan pridejo s kakšno novo operacijo. Se mi zdi kar praksa kot opravljeni posegi tako mali kot veliki, pod kar spadajo npr. tudi korekcije in odstranitev dioptrij, beljenje zob..to je vsakodnevna praksa, ker se ljudje želimo dobro počutiti in take stvari nam izboljšajo počutje plus tega je vedno bolj cenovno dostopno. Včasih si se moral voziti v tujino zaradi tega, zdaj imamo pa tega v Sloveniji ogromno, tudi raznorazne akcije po spletnih portalih. Če je v mejah normale je ok..jaz sem hvaležna, da to obstaja.

Na podlagi česa mislite, da se ljudje odločajo za lepotne operacije?

Najprej se odločiš zato, ker se ti ne počutiš dobro, ampak je zdaj vprašanje zakaj se ti ne počutiš dobro. Ali je to zdej zaradi družbe ali ker tebe osebno moti in si nisi ušeč. Jaz sem recimo imela oboje, motilo je in mene in družbo.

Kaj za vas pomeni utelešanje prave ženskosti?

Ko ti sam sebe sprejmeš, pa ne da sam sebe prepričaš vseč sem si tak kot sem, ampak, da si si dejansko vseč. Nekaterim je vseč, da imajo malo obline, drugim je vseč, da je mišičasta, ena pa si je vseč, če bo koščena. Zdaj točno določanje tistega enega ideala ne morem določiti. Meni koščene niso vseč, vseč mi je, če se vidi, da se s športom ukvarja in vidiš, da je samozavestna. To se vidi v vedenju, drži. Nekatere imajo lahko prekrasno postavo, one pa si mislijo, da so grozne in grde in to ni utelešanje ženskosti, če ti nisi samozavestna. Žensvene ženske so različnih oblik in postav ampak je večina tega v glavi in kako ti sam sebe sprejemaš.

PRILOGA C: Intervju 3

Intervju je bil opravljen z 51-letno medicinsko sestro iz Murske Soboti (intervjuvanka C). Opravila je liposukcijo in izkušnje delila v naslednjem intervjuju:

Kako bi opisali svojo odločitev za lepotno operacijo in zakaj ste se odločili za poseg?

Za poseg sem se odločila zaradi svoje zunanje podobe, ker po treh porodih se mi je tale koža pod trebuhom fejest povescila in me je motilo. Za to sva se nekako z možem odločila, da bom naredila ta korak. Prav mož me je predvsem podpiral pri tej moji odločitvi.

Kako zadovoljni ste bili s svojim videzom pred in po operaciji, kako je to vplivalo na vašo samopodobo?

Ja seveda pred operacijo se oblačiš v tiste stvari, ki poskušao skriti tiste stvari, ki te motijo, tako, da nikdar nisem mogla obleči kaj oprijetega, nekaj kar v čemer se je trebuh precej videl, zmeraj sem probala kaj zamaskirat. Zdaj po operaciji pa se lahko oblečem normalno, tudi ozko krilo, hlače, pajkice..oblačila, ki jih lahko nosi vsak, ki ima vredno postavo. Samopodoba se mi je po operaciji zelo zvišala.

Ali je zadovoljstvo pogojeno s pričakovanji pred njo?

Jaz sem bila res zadovoljna. Pred posegom se posvetuješ in vprašaš marsikaj, tudi kašnega zdravstvenega delavca. Se mi zdi, da so ljudje še kar skeptični glede tega posega. Mislim, da naletiš lahko še na kar nekaj negativnih odgovorov glede liposukcije. Pravijo da to ni trajni poseg, da se bo spet pojavilo. Sicer mislim, da se res lahko, ampak se moraš sam v tej smeri držati oz. preprečit, da ne bi do tega prišlo.

Kakšna so bila vaša pričakovanja glede posega?

Pridobila sem na samozavesti, želela sem lepo postavo in se mi zdi, da se spremeniš, si malo drugačen. Se ne potuhne..v glavnem samopodoba se ti spremeni.

Kako je potekala prepriprava?

Informacije sem dobila pri operaterju, sva se zmenila, mi je opisal potek operacije in v glavnem vse informacije, ki so me zanimale sem dobila. Tudi za po operativno zdravljenje sem bila informirana.

Kako so drugi vplivali pri vaši odločitvi glede posega? Ali ste čutili pritisk družbe in kakšen je bil odziv bližnjih za odločitev glede operacije?

Širši okolici jaz o tem nisem razlagala, tako da je to ostalo med družino. Imam tri hčerke katere so me poleg moža zelo podpirale. So rekle, če sem pripravljena dati to skozi, ker je nekaj bolečine, je tveganje, da me povsem podpirajo. S širšo okolico pa se jaz nisem ukvarjala, so opazili ljudje in mi govorili, daa sem shujšala in sem rekla da sem. Nisem razlagala, ker živimo na vasi in vprašanje kako bi to eni dojeli. To je bilo bolj v krogu bližnjih.

Kakšna je bila izkušnja s samim posegom in okrevanjem?

Jaz sem bolj trdoživa, me ni pretirano bolelo. Sem pričakovala to kar je bilo, ni pa zdaj kakor bi človek rekel nikdar več. Če ne bi bilo zdržati za žive ljudi, se to ne bi delalo. Eni imajo prag bolečine malo višji malo nižji tako, da je to relativno odvisno od vsakega posameznika.

Bi to izkušnjo še enkrat ponovili?

Komot.

Ali so bile po posegu prisotne kakšne karakterne spremembe?

Mislim da ja..mož mi že včasih reče, da sem malo drugačna.

Ali menite, da estetska kirurgija lahko odpravi osebne težave ali je le korak k izpopolnjevanju telesne podobe?

Hmm..dobro enim mogoče ja...jaz recimo nisem bila najslabši primer, da je bilo to res grozno..eni pa verjetno imajo težave na psihičnem področju in se jim potem mogoče res malo to spremeni vse skupaj po posegu.

Kako gledate na estetsko kirurgijo kot prakso, je še vedno tabu tema v družbi?

To je odvisno od okolice, kjer živiš. Že prej sem omenila, da živimo na vasi, kjer so pretežno ljudje kmečkega stanu..odvisno kje se gibaš, kje živiš. Mislim pa, da to ni več nekakšna tabu tema, ljudje se za to odločijo, seveda je povezano z možnostmi, ker je to samoplačniško.

Kje je po vašem mnenju meja pri estetski kirurgiji?

Eni verjetno res pretiravajo. Na splošno pa so majhni popravki dobrodošli in ni s tem nič narobe.

Kako ste vi zadovoljni s svojim rezultatom?

Sem zadovoljna.

Ali ste s svojim videzom bližje lepotnim idelom?

To ne..nikdar se nisem z nobenim primerjala in tudi sedaj ne, to je samo za svojo dušo, za mene in da se jaz bolje počutim.

Koliko časa je trajalo zadovoljstvo po posegu?

Še zmeraj traja. Ko se pogledam v ogledalo in vidim podobo, sem zadovoljna.

Kako daleč bi šli, da bi preoblikovali svoje telo? Katerih tehnik in metod bi se posluževali?

Jaz podpiram vso mladino, ki uporablja zobne aparate. Meni se zdi to res vredno, ker ogledalo človeka so tudi usta in zobovje in če je možnost, naj se kar odločijo za to. Pa tudi menim, da se na tem področju veliko dela, zdravstvo plačuje, do ene starosti, drugače pa se odločajo kasneje ljudje in to podpiram. Vsekakor tudi prehrana in šport, vsak potem skrbi za svoje telo. Lahko je estetska kirurgija narejena, ampak če se ne držiš vseh omejitev, aktivnega življenja glede gibanja, prehrane je potem to nesmiselno.

Kaj za vas pomeni utelešanje prave ženskosti?

To ni samo videz, še nekaj je pri tem..tudi način komunikacije, izražanja ali po domače podstrešje.

PRILOGA Č: Intervju 4

Intervju je bil opravljen s 43-letno Ljubljanko (intervjuvanka Č). Opravila je poseg augmentacije prsi in izkušnje delila v naslednjem intervjuju:

Kako bi opisali svojo odločitev za operacijo in zakaj ste se odločili za poseg?

Želela sem povrniti prvotno velikost dojke, ki sem jo imela pred porodom.

Zadovoljstvo z videzom pred in po operaciji, ali so se pokazale spremembe pri samopodobi?

Z videzom sem bila zadovoljna že pred posegom. V mojem primeru je šlo le za željo po prvotni velikosti dojke. Ne, nobenih sprememb pri samopodobi ni bilo. Samopodoba ni le doživljanja svojega telesa, je mnogo več kot to.

Kakšna so bila vaša pričakovanja glede posega?

Posebnih pričakovanj nisem imela. S popolnim zaupanjem, sem se predala rokam strokovnjakov.

Kako je potekala predpriprava in kje ste dobili vse informacije?

Predpriprava ni potekala dolgo. Odločila sem se v katerem letnem času bom šla na poseg, izbrala specialista plastične, rekonstrukcijske in estetske kirurgije, se naročila na pregled in se prepustila njegovim nasvetom, ter izkušnjam. Vse informacije sem dobila na prvem pregledu. Mogoče sem kakšno malenkost preverila tudi na internetu, a zelo malo.

Kako so vplivali drugi na odločitev glede posega? Ali ste občutili pritisk družbe, ki uveljavlja lepotne standarde, kakšen je bil odziv bližnjih pred operacijo in po operaciji?

Odločitev je bila le moja..nikakor ne bi dovolila, da bi kdorkoli vplival na mojo odločitev. Telo je moje in sem edino jaz odgovorna zanj. Nikoli nisem bila dovzetna za pritisk družbe, ki uveljavlja lepotne standarde. Tudi seznanjena nisem, kateri sploh so tako imenovani lepotni standardi današnjega časa. Menim, da si vsak človek na svoj način razlaga in predstavlja besedo lepota. Bližnji so popolnoma sprejeli mojo odločitev in mi v času okrevanja nudili vso potrebno pomoč.

Kakšna je bila izkušnja s samim posegom in okrevanjem?

Poseg je potekal brez kakršnihkoli težav, še isti dan sem bila doma. Zelo zanimiv pa je bil čas okrevanja. Namreč, drugi dan po operaciji, so nastopile bolečine, ter sprožile v meni jezo in vrsto vprašanj, kot npr: Zakaj sem to naredila?.....itd. A sem se hitro sprijaznila z dejstvom, da je bolečina posledica mojega dejanja in jo moram sprejeti. Definitivno sem takrat prišla do zaključka, da česa podobnega nikoli več ne bom storila.

Ali je prišlo do karakternih sprememb(in vedenjskih) po posegu?

Do karakternih in vedenjskih sprememb ni prišlo. Menim, da poseg na zunanosti oz. telesu, ne more vplivati na naš značaj.

Ali menite, da estetska kirurgija lahko odpravi osebne težave ali le izpopolnjuje telesno podobo?

Estetska kirurgija le izpopolnjuje telesno podobo. Večina težav izvira v naši notranjosti in jih je potrebno tam tudi reševati. Delo na umskem, čustvenem in duhovnem nivoju lahko učinkovito odpravi osebne težave, telesni nivo je le ena četrтина rešitve.

Kje je po vašem mnenju meja pri estetski kirurgiji in kaj pravzaprav dosežeš z opravljanjem le-te?

V družbi prijateljic, ko se pogovarjamo o estetski kirurgiji, večkrat rada povem stavek: 'Jaz njim, specialistom estetske kirurgije, pod nož več ne grem (smeh).' Vsaj ne po svobodni volji. Nasplošno pa mislim, da je meja v 'naravnem' izgledu, predvsem pri injiciranju botoxa, polnil in podobnih substanc. Se mi zdi, da pretiravanje vodi h kontra estetskemu učinku.

Kako gledate na estetsko kirurgijo kot prakso, je to še vedno tabu tema v družbi?

V zadnjih letih je to vse manj in manj tabu tema, a ljudje še vedno ne govorijo dovolj odkrito in javno o tej vrsti posegov.

Kako ste zadovoljni z rezultatom?

Po lestvici od 1-10, je rezultat 9.

Koliko časa je trajalo zadovoljstvo po posegu?

Traja še danes, torej 8 let.

Ste s svojim videzom bližje lepotnim idealom?

Kaj sploh so lepotni ideali? Nekaj, kar je družba 21.stoletja določila, da je 'lepo'? Moj namen posega nikoli ni bil približevanje tem lepotnim idealom.

Kako daleč bi šli, da bi preoblikovali svoje telo? Česa bi se še posluževali(prehrana, šport, še kakšna operacija)?

Kot sem že navedla v enem od mojih odgovorov, sem 'sodelovanje' z specialisti estetske kirurgije zaključila. Definitivno sebi ne bi več dovolila takšne fizične bolečine. Že vrsto let sem športnica in prepričana sem, da se s pravilno prehrano in športno aktivnostjo, lahko doseže lepa oblika telesa. Žal se pa z zdravim načinom življenja, ne da spremeniti določenih oblik, kot je bilo v mojem primeru, zato sem se tudi odločila za poseg augmentacije dojk.

Kaj za vas pomeni utelešanje prave ženskosti?

Nekoč, so le boginje imele ta privilegij, da so predstavljale utelešenje prave ženskosti. Mislim, da danes to lahko predstavlja vsaka ženska, ki je v sebi zadovoljna, ki uživa v svojih življenskih vlogah in ki živi življenje po lastnih lepotnih standardih in ne tistih, ki jih je družba lansirala na trg.